

ВІДГУК ОПОНЕНТА

доктора юридичних наук, професора Собко Ганни Миколаївни
на дисертацію Зборщік Аліни Олександрівни на тему
«Кримінальна відповідальність за домагання дитини для сексуальних цілей»,
подану до захисту в разову спеціалізовану Вчену Раду
Донецького державного університету внутрішніх справ
Міністерства внутрішніх справ України на здобуття ступеня доктора
філософії
за спеціальністю 081 «Право»

Ступінь актуальності обраної теми. Забезпечення прав дитини, її безпеки, нормального фізичного, психічного та морального розвитку належить до безумовних пріоритетів демократичної правової держави. Особливого значення це завдання набуває у сфері протидії сексуальному насильству та сексуальній експлуатації дітей, оскільки такі посягання спричиняють тривалі негативні наслідки для потерпілих, руйнують відчуття особистої безпеки, ускладнюють соціалізацію та можуть позначатися на всьому подальшому житті дитини. У зв'язку із цим кримінально-правовий захист статевої недоторканості малолітніх і неповнолітніх осіб має бути не лише формально закріпленим, а й внутрішньо узгодженим, зрозумілим для правозастосувача та спроможним забезпечити своєчасне реагування ще до фактичного заподіяння дитині шкоди сексуального характеру.

Стрімке поширення інформаційно-комунікаційних технологій істотно змінило способи встановлення контактів між дорослими та дітьми. Соціальні мережі, месенджери, ігрові платформи й інші цифрові сервіси створюють широкі можливості для спілкування, однак водночас можуть використовуватися для поступового входження в довіру до дитини, формування емоційної залежності, приховування справжнього віку та намірів особи, схиляння до особистої зустрічі, вчинення дій сексуального характеру або участі у створенні матеріалів сексуального змісту. Такі форми поведінки часто мають латентний характер, відбуваються без безпосереднього фізичного

контакту на початковій стадії та складно виявляються законними представниками дитини й правоохоронними органами.

Криміналізація домагання дитини для сексуальних цілей у статті 156-1 Кримінального кодексу України стала важливим елементом імплементації міжнародних стандартів захисту дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства. Разом із тим новизна цієї кримінально-правової заборони, складна конструкція її об'єктивної сторони, різний вік потерпілої особи у частинах статті, співвідношення з нормами про зґвалтування, сексуальне насильство, вчинення дій сексуального характеру з особою, яка не досягла шістнадцятирічного віку, розбещення неповнолітніх та кримінальні правопорушення у сфері обігу дитячої порнографії зумовлюють значну кількість теоретичних і практичних питань.

Актуальність теми посилюється тим, що незначна кількість обвинувальних вироків за статтею 156-1 КК України не може автоматично розцінюватися як свідчення відсутності відповідних посягань. Такий стан може бути наслідком високої латентності, складності доказування спеціальної мети, труднощів установлення моменту закінчення кримінального правопорушення, конкуренції кримінально-правових норм, а також недостатньої обізнаності потерпілих дітей і дорослих, відповідальних за їх захист, щодо правового значення поведінки правопорушника. Тому наукове осмислення меж криміналізації, правил кваліфікації та пеналізації домагання дитини для сексуальних цілей є своєчасним і суспільно необхідним.

Окремого значення дослідження набуває в умовах воєнного стану, переміщення значної кількості дітей, порушення сталих соціальних зв'язків, активнішого використання дистанційних форм навчання та спілкування. Підвищена вразливість дітей, нестача контролю з боку дорослих, психологічна травматизація та матеріальні труднощі можуть використовуватися правопорушниками для встановлення контакту й маніпулятивного впливу. За таких обставин науково обґрунтоване вдосконалення кримінального

законодавства має розглядатися як складова комплексної системи забезпечення найкращих інтересів дитини.

Отже, обрана А. О. Зборщук тема дисертаційної роботи відповідає сучасним потребам науки кримінального права та правозастосовної практики, має виразне теоретичне й прикладне значення, а її дослідження є актуальним і своєчасним.

Оцінка наукового рівня дисертації і наукових публікацій здобувачки. Науковий рівень дисертаційного дослідження та публікацій А. О. Зборщук загалом відповідає вимогам, що висуваються до кваліфікаційних наукових праць на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 081 «Право». Структура роботи є логічною та підпорядкована поставленій меті: від з'ясування історико-правових, соціальних і порівняльно-правових передумов криміналізації авторка переходить до аналізу об'єктивних і суб'єктивних ознак складу кримінального правопорушення, після чого досліджує правила його кваліфікації, відмежування від суміжних складів та особливості покарання.

Метою дисертації визначено аналіз кримінальної відповідальності за домагання дитини для сексуальних цілей, складу цього кримінального правопорушення, особливостей його кримінально-правової кваліфікації, а також формування системи змін і доповнень до статті 156-1 КК України та інших норм, якими встановлено відповідальність за кримінальні правопорушення проти статевої свободи та статевої недоторканості. Сформульовані завдання охоплюють історико-правовий, криміналізаційний, компаративний, догматичний і прикладний аспекти проблеми та в цілому узгоджуються з метою, об'єктом і предметом дослідження.

Методологічну основу роботи становить комплекс загальнонаукових і спеціально-наукових методів. Діалектичний метод використано для комплексного сприйняття домагання дитини для сексуальних цілей як соціально негативного явища; історико-правовий - для дослідження розвитку кримінально-правової охорони статевої недоторканості дітей; порівняльно-

правовий - для вивчення міжнародних стандартів і законодавства зарубіжних держав; догматичний, логіко-семантичний та метод конкретизації - для аналізу конструкції статті 156-1 КК України та її понятійного апарату; структурно-функціональний - для оцінювання кваліфікуючих ознак і санкцій; контент-аналіз, системний і статистичний методи - для опрацювання судової практики та офіційних даних. Таке поєднання методів є загалом виправданим характером поставлених завдань.

Емпіричну основу дисертації становлять результати вивчення 55 судових вироків за 2018-2025 роки у кримінальних провадженнях, розпочатих за фактами вчинення кримінальних правопорушень, передбачених статтями 155, 156 і 156-1 КК України, а також статистичні й аналітичні дані Верховного Суду та Офісу Генерального прокурора. Використання судових рішень дало авторці можливість виявити проблеми кваліфікації, відмежування суміжних складів і призначення покарання, а звернення до офіційної статистики - оцінити практичну дієвість нової кримінально-правової норми.

Дисертацію виконано відповідно до державних програм і стратегічних документів у сфері захисту прав дитини, запобігання насильству та розвитку наукових досліджень системи Міністерства внутрішніх справ України. Тему затверджено Вченою радою Донецького державного університету внутрішніх справ 3 серпня 2023 року, протокол № 20.

Основні положення дисертації опубліковано у восьми наукових працях: чотирьох статтях у виданнях, включених Міністерством освіти і науки України до переліку наукових фахових видань з юридичних наук, та чотирьох тезах доповідей, оприлюднених на науково-практичних заходах. Тематика публікацій охоплює питання кримінально-правової характеристики суб'єкта та об'єкта правопорушення, кваліфікуючих ознак статті 156-1 КК України, особливостей пеналізації, підстав криміналізації й зарубіжного досвіду. Зміст публікацій відображає основні результати проведеного дослідження.

Новизна представлених теоретичних результатів проведеного здобувачкою дослідження, повнота їх викладу в опублікованих працях. Дисертація А. О. Зборщік позиціонується як перше в Україні комплексне монографічне дослідження кримінальної відповідальності за домагання дитини для сексуальних цілей. Така характеристика загалом є обґрунтованою, оскільки робота охоплює не окрему ознаку складу правопорушення, а повний комплекс питань: від підстав криміналізації та історичного розвитку відповідних заборон до кваліфікації, пеналізації й формулювання цілісної авторської редакції статті 156-1 КК України.

До положень, що мають ознаки наукової новизни та заслуговують на підтримку, належить пропозиція диференціювати кримінальну відповідальність за домагання дитини з урахуванням використання винною особою службового становища. Авторка слушно звертає увагу на підвищену небезпечність поведінки особи, яка завдяки професійним або службовим можливостям має доступ до дітей, користується їх довірою чи здатна впливати на прийняття ними рішень.

Науковий інтерес становить і пропозиція передбачити в окремій частині статті 156-1 КК України спосіб вчинення домагання, поєднаного з пропозицією або обіцянкою винагороди, обманом чи погрозами. Такий підхід орієнтований на більш точну диференціацію відповідальності залежно від інтенсивності впливу на дитину та враховує результати порівняльно-правового аналізу, насамперед досвід Іспанії.

Позитивної оцінки заслуговує прагнення авторки конкретизувати поняття повторності домагання дитини для сексуальних цілей та узгодити його із системою кримінальних правопорушень сексуального характеру, учинених щодо дітей. Важливим є також висновок про необхідність перегляду видів і розмірів покарань, забезпечення послідовності санкцій основного та кваліфікованих складів, а також диференційованого застосування позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю.

Заслуговує на увагу уточнення теоретичного розуміння родового й безпосереднього об'єктів правопорушення. Авторка відстоює використання категорій «сексуальна свобода» і «сексуальна недоторканість», визначає безпосереднім об'єктом статеву недоторканість дітей, а додатковим - їх нормальний розвиток. Незалежно від дискусійності окремих термінологічних рішень, здійснена систематизація сприяє визначенню місця статті 156-1 КК України в системі Особливої частини КК та її відмежуванню від суміжних посягань.

Важливим є висновок про ускладнений формальний склад домагання дитини для сексуальних цілей: об'єктивна сторона охоплює пропозицію зустрічі та вчинення принаймні однієї дії, спрямованої на забезпечення можливості такої зустрічі. Авторка конкретизує момент закінчення кримінального правопорушення, досліджує значення спеціальної мети та формулює критерії відмежування статті 156-1 КК України від інших закінчених і незакінчених кримінальних правопорушень.

Оригінальним є розподіл критеріїв відмежування на три групи: від інших правопорушень проти статевої свободи та статевої недоторканості; від незакінчених правопорушень цієї групи; від кримінальних правопорушень проти моральності у сфері сексуальних відносин, що вчиняються щодо дитини. Така систематизація має практичний потенціал для підготовки методичних рекомендацій і алгоритмів кримінально-правової кваліфікації.

У дисертації вдосконалено підходи до визначення дитячої порнографії, обґрунтовано можливість уніфікації вікової межі потерпілої особи у частинах першій і другій статті 156-1 КК України, розвинено положення про повнолітній вік як ознаку спеціального суб'єкта та наведено додаткові аргументи щодо недоцільності окремого згадування розпусних дій поряд із будь-якими діями сексуального характеру. Сукупність цих положень свідчить про самостійність наукового пошуку здобувачки.

Основні результати, що заявлені як нові, відображено в наукових публікаціях за темою дисертації. Кількість і тематична спрямованість

опублікованих праць дають підстави вважати, що положення роботи пройшли належну апробацію в науковому середовищі.

Наукова обґрунтованість отриманих результатів, положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Положення та висновки дисертації ґрунтуються на опрацюванні нормативно-правових актів України, міжнародних і європейських правових документів, кримінального законодавства зарубіжних держав, наукових праць вітчизняних і іноземних авторів, матеріалів судової практики та офіційної статистики. Список використаних джерел містить 140 найменувань, що в цілому відповідає обсягу й предмету дослідження.

Обґрунтованість авторських положень забезпечується послідовним рухом від загальних передумов криміналізації до аналізу конкретних ознак складу кримінального правопорушення та моделювання законодавчих змін. Висновки до розділів кореспондують із поставленими завданнями, а загальні висновки систематизують результати за основними напрямками дослідження.

Позитивно слід оцінити звернення здобувачки до Ланцаротської конвенції, актів Європейського Союзу та кримінального законодавства Іспанії, Чехії, Німеччини, Франції, Польщі, Данії, Швеції й Норвегії. Порівняльний матеріал використано не лише описово: окремі зарубіжні рішення стали підґрунтям для пропозицій щодо способу вчинення правопорушення як кваліфікуючої ознаки, уточнення віку потерпілої особи та можливих підстав диференціації відповідальності.

Аналіз судових рішень дав змогу продемонструвати непослідовність кваліфікації окремих сексуальних посягань щодо дітей, проблеми розмежування статей 152, 155, 156 і 156-1 КК України та особливості застосування положень про призначення більш м'якого покарання. Авторка не обмежується констатацією проблем, а формулює конкретні рекомендації щодо вдосконалення диспозиції, кваліфікуючих ознак, примітки й санкцій статті 156-1 КК України.

Водночас низка положень має дискусійний характер, що є закономірним для першого комплексного дослідження нової кримінально-правової норми. Наявність дискусійних питань не заперечує загальної обґрунтованості роботи, а свідчить про складність предмета та створює підстави для фахової полеміки під час публічного захисту.

Рівень виконання поставленого наукового завдання, оволодіння здобувачкою методологією наукової діяльності. Поставлене в дисертації наукове завдання загалом виконано, а мети дослідження досягнуто. Авторкою проаналізовано історико-правові передумови кримінально-правової охорони статевої недоторканості дітей, систематизовано підстави криміналізації домагання дитини для сексуальних цілей, здійснено порівняльно-правовий аналіз, розкрито об'єктивні та суб'єктивні ознаки складу правопорушення, розроблено критерії відмежування від суміжних складів і сформульовано пропозиції щодо вдосконалення кримінального законодавства.

Про оволодіння методологією наукової діяльності свідчать: коректне визначення мети, об'єкта, предмета й завдань; використання комплексу взаємодоповнювальних методів; уміння працювати з різними видами джерел; критичний аналіз доктринальних позицій; порівняння національного та зарубіжного законодавства; узагальнення судової практики; моделювання нової редакції кримінально-правової норми. Дисертантка виявляє здатність аргументовано обстоювати власну позицію, водночас коректно відтворюючи погляди інших науковців.

Логічний зв'язок між розділами, відповідність висновків змісту проведеного аналізу та наявність конкретних законодавчих пропозицій дають підстави оцінити рівень виконання наукового завдання як належний для здобуття ступеня доктора філософії.

Теоретичне і практичне значення результатів дослідження.

Теоретичне значення дисертації полягає у формуванні комплексного наукового уявлення про кримінальну відповідальність за домагання дитини для сексуальних цілей. Сформульовані положення поглиблюють вчення про криміналізацію підготовчих форм сексуальної поведінки щодо дітей, об'єкт кримінального правопорушення, спеціального суб'єкта, спеціальну мету, момент закінчення формального складу, повторність, кваліфікуючі ознаки та межі пеналізації.

Практичне значення результатів виявляється у можливості їх використання: у законотворчій діяльності - під час підготовки змін до статті 156-1 та пов'язаних із нею норм КК України; у правозастосуванні - для розроблення рекомендацій щодо кваліфікації, доказування та відмежування суміжних складів; у науково-дослідній роботі - для подальшого вивчення кримінально-правового захисту дітей від сексуального насильства й експлуатації; в освітньому процесі - під час викладання кримінального права, кримінально-правової кваліфікації та спеціальних курсів із протидії кримінальним правопорушенням проти статевої свободи та статевої недоторканості.

Практичну спрямованість роботи підтверджують акти впровадження результатів у науково-дослідну діяльність та освітній процес Донецького державного університету внутрішніх справ від 26 березня 2026 року. Водночас сформульовані рекомендації можуть бути використані під час підготовки методичних матеріалів для слідчих, прокурорів, суддів, працівників кіберполіції та фахівців, які здійснюють захист прав дітей.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності в цілому. Дисертацію виконано українською мовою в науковому стилі. Робота складається з анотацій українською та англійською мовами, вступу, трьох розділів, що об'єднують вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел і двох додатків. Загальний обсяг становить 212 сторінок, з яких 173 сторінки

основного тексту. Структура є логічною, відповідає меті й забезпечує послідовне розкриття теми.

У вступі належно обґрунтовано вибір теми, визначено зв'язок роботи з науковими програмами, сформульовано мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, описано методи й емпіричну базу, викладено положення наукової новизни, практичне значення, відомості про апробацію, публікації, структуру та обсяг дисертації.

Перший розділ «Теоретико-правові засади дослідження проблем кримінальної відповідальності за кримінальне правопорушення, передбачене статтею 156-1 Кримінального кодексу України» складається з трьох підрозділів. У ньому здійснено історико-правовий аналіз розвитку кримінально-правового захисту статевої недоторканості дітей, розглянуто підстави криміналізації домагання дитини для сексуальних цілей та проведено порівняльно-правове дослідження.

У підрозділі 1.1 авторка запропонувала семиетапну періодизацію становлення законодавства - від стародавнього періоду до сучасного етапу імплементації міжнародних та європейських стандартів. Показано поступове виокремлення дитини як спеціальної категорії потерпілих, розвиток кваліфікуючих ознак сексуальних правопорушень та перехід до самостійної криміналізації нових способів посягання на статеву недоторканість дітей.

У підрозділі 1.2 проаналізовано суспільну небезпечність, поширеність, латентність, доцільність кримінально-правового реагування, міжнародні зобов'язання та співрозмірність наслідків криміналізації. Авторка доходить висновку, що основною безпосередньою підставою появи статті 156-1 КК України стало виконання положень Конвенції Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства, однак одночасно враховує загальні вимоги теорії криміналізації.

У підрозділі 1.3 досліджено підходи, закріплені в міжнародних актах і законодавстві низки європейських держав. Позитивним є те, що компаративний аналіз завершено визначенням конкретних правових рішень,

які, на думку здобувачки, можуть бути використані в Україні: способу вчинення як кваліфікуючої ознаки та спеціальної підстави звільнення від кримінальної відповідальності.

Другий розділ «Кримінально-правова характеристика складу кримінального правопорушення, передбаченого статтею 156-1 Кримінального кодексу України» присвячено аналізу об'єкта, об'єктивної сторони, суб'єкта та суб'єктивної сторони. Авторка визначає родовий, безпосередній і додатковий об'єкти, досліджує вік потерпілої особи та пропонує уніфікувати його на рівні шістнадцяти років для обох основних складів.

Аналізуючи об'єктивну сторону, здобувачка обґрунтовує наявність двох обов'язкових діянь - пропозиції зустрічі та хоча б однієї дії, спрямованої на забезпечення її проведення, визначає склад як ускладнений формальний та уточнює момент закінчення. Значну увагу приділено способу комунікації, змісту пропозиції, діям, що підтверджують її реальність, а також поняттю дитячої порнографії.

У підрозділі 2.3 досліджено повнолітній вік особи, яка може нести відповідальність за статтею 156-1 КК України, та запропоновано вважати такого суб'єкта спеціальним. Суб'єктивна сторона розглядається як умисна, зі спеціальною метою: вчинення дій сексуального характеру або втягнення дитини у виготовлення дитячої порнографії. Авторка аргументує, що окреме згадування розпусних дій у частині першій є зайвим, оскільки вони охоплюються ширшим поняттям дій сексуального характеру.

Третій розділ «Окремі питання кримінальної відповідальності за домагання дитини для сексуальних цілей» має прикладний характер. У підрозділі 3.1 сформовано критерії відмежування статті 156-1 КК України від статей 152, 153, 155, 156, 301-1 та інших норм, а також від замаху на відповідні кримінальні правопорушення. Аналізуються конкуренція норм, спрямованість умислу, спеціальна мета, момент закінчення та фактична реалізація наміру.

У підрозділі 3.2 оцінено чинні кваліфікуючі ознаки й санкції, запропоновано доповнити статтю ознакою використання службового

становища, переглянути повторність, виключити вчинення за попередньою змовою групою осіб, запровадити особливо кваліфікований склад, пов'язаний із винагородою, обманом чи погрозами, а також змінити систему покарань. Результатом є авторська редакція статті 156-1 КК України та примітки до неї.

У загальних висновках узагальнено результати за всіма поставленими завданнями. Вони відображають основний зміст роботи, мають теоретичну й практичну спрямованість та містять конкретні пропозиції щодо вдосконалення законодавства. Загалом дисертація є завершеною кваліфікаційною науковою працею.

Рекомендації щодо подальшого використання результатів дисертації на практиці. Результати дисертаційного дослідження А. О. Зборщік можуть бути рекомендовані для використання під час підготовки законопроектів щодо вдосконалення статті 156-1 та системно пов'язаних норм КК України, розроблення постанов і узагальнень судової практики, методичних рекомендацій для органів досудового розслідування та прокуратури, навчальних і науково-практичних видань із кримінального права та кримінально-правової кваліфікації.

Окремі положення доцільно врахувати в освітніх компонентах «Кримінальне право», «Кримінально-правова кваліфікація», «Кримінальні правопорушення проти статевої свободи та статевої недоторканості», а також під час професійної підготовки працівників підрозділів ювенальної превенції, слідчих, дізнавачів, прокурорів і працівників кіберполіції. Розроблена авторкою система критеріїв відмежування може стати основою для практичного алгоритму кваліфікації та збірника модельних ситуацій.

Зауваження щодо змісту та оформлення дисертації. Констатуючи безперечні позитивні результати проведеного дослідження, необхідно звернути увагу на окремі положення, які мають дискусійний характер, потребують додаткового обґрунтування або уточнення під час публічного захисту.

1. У підрозділі 1.1 і висновках запропоновано семиетапну періодизацію становлення кримінальної відповідальності за домагання дитини для сексуальних цілей, яка охоплює стародавній період, Київську Русь, перебування українських земель у складі Литви та Речі Посполитої, Гетьманщину, Російську імперію, радянський період і сучасність. Водночас переважна частина наведених етапів характеризує розвиток відповідальності за сексуальні правопорушення загалом, тоді як домагання дитини для сексуальних цілей як самостійна заборона пов'язане передусім із сучасними інформаційними технологіями та міжнародними стандартами протидії онлайн-грумінгу. У зв'язку з цим потребує пояснення, за якими критеріями загальну генезу кримінально-правової охорони статевої недоторканості дітей ототожнено з періодизацією саме відповідальності за діяння, передбачене статтею 156-1 КК України. Доцільним видається розмежування широкого історичного контексту та безпосередньої генези спеціальної норми.

2. На сторінках 149 і 187 дисертації вік потерпілої особи визначено як факультативну ознаку об'єкта кримінального правопорушення. Однак у диспозиціях частин першої та другої статті 156-1 КК України саме недосягнення потерпілою особою встановленої вікової межі є обов'язковою ознакою складу, без якої кваліфікація за цією статтею неможлива. Крім того, вік безпосередньо визначає межі криміналізації та відмежування від правомірної поведінки. Тому під час захисту бажано уточнити, чи йдеться про потерпілого як факультативну ознаку загального вчення про об'єкт кримінального правопорушення, чи про конкретний склад статті 156-1 КК України, у якому вік потерпілої особи має обов'язкове кримінально-правове значення.

3. У висновках до другого розділу та загальних висновках авторка обґрунтовує необхідність звузити спосіб учинення домагання до пропозиції зустрічі з використанням інформаційно-комунікаційних систем. Проте в запропонованій редакції частини першої статті 156-1 використання таких систем є обов'язковим, тоді як у частині другій застосовано формулювання «у

тому числі з використанням інформаційно-телекомунікаційних систем», яке допускає як онлайн-, так і офлайн-спосіб. Отже, між загальним висновком і текстом запропонованої норми існує неузгодженість. Додаткового пояснення потребує й те, чому у положенні наукової новизни серед способів особливо кваліфікованого діяння названо застосування насильства та погрозу його застосування, а у фінальній редакції частини четвертої фактичне застосування насильства вже не передбачено.

4. Дискусійною є пропозиція виключити з частини третьої статті 156-1 КК України вчинення правопорушення за попередньою змовою групою осіб. Основними аргументами названо мінімальну ймовірність такого способу співучасті та наявність у статті 67 КК України аналогічної обставини, що обтяжує покарання. Проте кваліфікуюча ознака складу та обставина, що враховується під час індивідуалізації покарання, виконують різні функції й мають різні правові наслідки. Крім того, низька поширеність певної форми поведінки сама по собі не виключає її підвищеної суспільної небезпечності, особливо коли йдеться про узгоджену діяльність кількох осіб у цифровому середовищі. Тому запропонована декваліфікація потребує додаткового кримінологічного й системно-правового обґрунтування.

5. У примітці до запропонованої редакції статті 156-1 КК України повторним визнається правопорушення, вчинене особою, яка раніше вчинила діяння, передбачене цією статтею, частинами третьою-четвертою статей 152 і 153 або статтею 155 КК України. Водночас до переліку не включено статтю 156 КК України про розбещення неповнолітніх та статтю 301-1 КК України, хоча саме вчинення розпусних дій і втягнення у виготовлення дитячої порнографії безпосередньо пов'язані з цілями, зазначеними у статті 156-1. У роботі доцільно було б детальніше пояснити критерій відбору попередніх правопорушень для спеціальної повторності та причини невключення найбільш близьких за змістом складів.

6. Емпіричну базу визначено як 55 вироків у провадженнях за статтями 155, 156 і 156-1 КК України, тоді як у тексті неодноразово зазначено, що

безпосередньо за статтею 156-1 КК України ухвалено лише кілька вироків. Для оцінки репрезентативності висновків щодо саме домагання дитини для сексуальних цілей доцільно було б навести розподіл вивчених рішень за статтями, частинами, роками, способом учинення, результатом кваліфікації та видом призначеного покарання. Така деталізація дала б змогу чіткіше відокремити висновки, що спираються на практику застосування статті 156-1, від висновків, сформованих на основі аналізу суміжних складів.

Висловлені зауваження мають переважно дискусійний і рекомендаційний характер, не заперечують наукової цінності одержаних результатів та не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації. Вони насамперед засвідчують складність досліджуваної проблематики та можуть стати предметом змістовної фахової дискусії під час публічного захисту й подальших наукових розвідок здобувачки.

Відсутність порушень академічної доброчесності. За результатами ознайомлення з наданим текстом дисертації та опублікованими за її темою працями явних ознак некоректних запозичень, фабрикації чи фальсифікації результатів не встановлено. Посилання на використані джерела в основному оформлено належним чином, позиції інших авторів відмежовано від власних висновків здобувачки. Остаточна оцінка текстових збігів має здійснюватися з урахуванням офіційного звіту перевірки, наданого закладом вищої освіти.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам. Дисертаційна робота Зборщік Аліни Олександрівни «Кримінальна відповідальність за домагання дитини для сексуальних цілей» є самостійною, завершеною кваліфікаційною науковою працею, у якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності розв'язують конкретне наукове завдання, важливе для науки кримінального права та практики застосування законодавства про кримінальну відповідальність.

За актуальністю теми, ступенем наукової новизни, теоретичним і практичним значенням, обґрунтованістю положень та висновків, повнотою оприлюднення результатів і рівнем оволодіння здобувачкою методологією

наукової діяльності дисертація відповідає спеціальності 081 «Право», Вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40, та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44.

Зборщік Аліна Олександрівна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 081 «Право».

Опонент:

професор кафедри кримінального
права та кримінології
факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування
Національної поліції України
Одеського державного університету
внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор

Ганна СОБКО